

Б. В. Сарвіраў

Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны

ДЭСКРЫПТАРНАЯ МАДЭЛЬ АЦЭНКІ КАМПЕТЭНТНАСЦІ ВЫПУСКНІКА: РАЗМОВЫ ПРАБЛЕМЫ

Вельмі актуальным уяўляецца разгляд сутнасці катэгорыі «адукацыйная паслуга» з пазіцыі кампетэнтнаснага падыходу ў адукацыі, які з'явіўся як зваротная рэакцыя на станаўленне рыначнай эканомікі. Ва ўмовах рынку абвастрылася супярэчнасць паміж якасцю падрыхтоўкі выпускніка і патрабаваннямі, што прад'яўляюцца да спецыяліста вытворчасцю, працадаўцамі. Гэтыя патрабаванні носяць надпредметный характар і адрозніваюцца універсальнасцю. Падобныя патрабаванні адны аўтары называюць базавымі навыкамі, іншыя – надпрафесійнымі, базавымі кваліфікацыя, трэція – ключавымі кампетэнцыямі.

Як адзначае Т. М. Чурекова, «кампетэнтнасць – гэта катэгорыя, якая належыць сферы адносін паміж веданнем і практычнай дзейнасцю чалавека, яна інтэгруе веды, уменні, засвоеныя спосабы дзейнасці ў дачыненні да пэўных умоў і гатоўнасць ажыццяўляць усе віды дзейнасці [2, с. 61].

Такім чынам, у якасці мэты пры рэалізацыі кампетэнтнаснага падыходу ў прафесійнай адукацыі павінна выступаць фарміраванне кампетэнтнага спецыяліста, які адказвае патрабаванням асобы, працадаўцы, грамадства ў цэлым. У сувязі з гэтым, з нашага пункту гледжання, пад адукацыйнай паслугай варта разумець сукупнасць эканамічных адносін, якія складваюцца з нагоды фарміравання кампетэнцыі ў індывіда ў мэтах задавальнення яго патрэбаў, патрэбаў працадаўцы, грамадства ў цэлым.

Падыход, які разглядае адукацыйную паслугу з пазіцыі фарміравання кампетэнтнага спецыяліста, пераарыентуе традыцыйную

адукацыйную парадыгму на стварэнне ўмоў для авалодання студэнтамі комплексам кампетэнцый. У сувязі з гэтым узнікае неабходнасць пошуку новых форм функцыянавання вышэйшых навучальных устаноў, якія будуць здольныя фармаваць цэласную сістэму універсальных ведаў, уменняў і навыкаў, а таксама вопыт самастойнай дзейнасці і асабістай адказнасці, то ёсць ключавыя кампетэнцыі.

У гэтай сувязі альтэрнатыўнай мадэллю функцыянавання рынку адукацыйных паслуг можа стаць стварэнне вертыкальна і гарызантальна інтэграваных адукацыйных кластараў.

Выбар дадзенага падыходу абумоўлены наступнымі фактарамі:

– аб'яднанне намаганняў усіх зацікаўленых бакоў у рамках адукацыйнага кластара будзе спрыяць падрыхтоўцы кваліфікаванага, канкурэнтаздольнага на рынку працы спецыяліста, здольнага да эфектыўнай працы, гатовага да пастаяннага прафесійнаму росту, прафесійнай і сацыяльнай мабільнасці;

– абмежаванымі магчымасцямі асобных вышэйшых навучальных устаноў для задавальнення патрэбаў усіх груп спажыўцоў;

– узмацненнем канкурэнтнай барацьбы паміж ВНУ.

Адукацыйныя кластары з пазіцыі кампетэнтнаснага падыходу можна разумець як сукупнасць узаемазвязаных устаноў вышэйшай прафесійнай адукацыі, а таксама звязаных з іх дзейнасцю арганізацый: прадпрыемстваў-працадаўцаў, пастаўшчыкоў, устаноў сярэдняй, агульнай адукацыі, арганізацый навукова-даследчага сектара, аб'ядноўваюцца ў мэтах стварэння кампетэнтнага выпускніка, які задавальняе патрэбы ўсіх зацікаўленых суб'ектаў.

Стварэнне адукацыйнага кластара будзе спрыяць павышэнню эфектыўнасці функцыянавання рынку адукацыйных паслуг за кошт аб'яднання намаганняў зацікаўленых суб'ектаў у фарміраванні кампетэнтнага выпускніка, што дасць магчымасць: больш поўна задавальняць патрэбы ўсіх груп спажыўцоў; больш рацыянальна выкарыстоўваць абмежаваныя рэсурсы патэнцыял; згладзіць пэўныя кан'юнктурныя моманты, якія аказваюць непасрэдна ўплыў на якасць якія прадстаўляюцца адукацыйных паслуг за кошт разумнага спалучэння канкурэнцыі і кааперацыі.

Вынікам дзейнасці адукацыйнага кластара з'яўляецца якасць выпускніка, як сукупнасць кампетэнцый з пазіцыі задаволенасці ўдзельнікаў і спажыўцоў адукацыйнага працэсу.

З гэтага пункту гледжання ацэнку і кіраванне якасцю вынікаў функцыянавання адукацыйнага кластара мэтазгодна праводзіць на аснове пабудовы агульнай мадэлі выніку адукацыі

ў рамках адукацыйнага кластара, якая дазваляе ўлічваць ступень задаволенасці якасцю выпускніка усімі суб'ектамі: акадэмічнай супольнасцю, працадаўцамі, асобай і грамадствам у цэлым [1, с. 52]:

$$K_v = \{A, R, S, L\},$$

дзе: K_v – якасць выпускніка;

A – мадэль ацэнкі ступені задаволенасці якасцю выпускніка акадэмічнай супольнасцю;

R – мадэль ацэнкі ступені задаволенасці якасцю выпускніка працадаўцамі;

S – мадэль ацэнкі ступені задаволенасці якасцю выпускніка грамадствам у цэлым;

L – мадэль ацэнкі ступені задаволенасці якасцю свайго адукацыі выпускніком.

Мадэлі задаволенасці суб'ектамі якасцю выпускніка можна пабудаваць на аснове дескрипторных мадэляў кампетэнцый. Улічваючы, што ў сучасных умовах даміруючым падыходам у рэалізацыі адукацыйных праграм становіцца кампетэнтнасны падыход, прапануецца разглядаць дескрипторныя мадэлі як фарміруюць аснову для праектавання кампетэнтнага складніка базы ацэнкі якасці выніку функцыянавання адукацыйнага кластара ў выглядзе абагульненай мадэлі кампетэнцый, якая ўлічвае патрабаванні акадэмічнай супольнасці, працадаўцаў, асобы і грамадства у цэлым:

$$\langle GK, K_j, KK_x, RK_j, RKL_j, RKA_j, RKS_j \rangle$$

дзе: GK – група кампетэнцый і яе дэскрыптары;

K_j – кампетэнцыя і яе дэскрыптар;

KK_x – x -кампанента любой кампетэнцыі і яе дэскрыптар;

RK_j – ранговый дэскрыптар важнасці j -й кампетэнцыі для працадаўцаў;

RKL_j – ранговый дэскрыптар важнасці j -й кампетэнцыі для выпускніка;

RKA_j – ранговый дэскрыптар важнасці j -й кампетэнцыі для акадэмічнай супольнасці;

RKS_j – ранговий дэскрыптар важнасці j -й кампетэнцыі для грамадства ў цэлым.

Такім чынам, разгледжаныя механізмы інтэграцыі суб'ектаў у рамках адукацыйнага кластара дазваляюць фармаваць кампетэнтнага спецыяліста за кошт аб'яднання намаганняў удзельнікаў.

У выніку кластарызацыі ўдзельнікі інтэграцыі атрымліваюць дадатковыя канкурэнтныя перавагі за кошт:

- доступу да кадравых рэсурсаў; доступу да інавацыйнай і навукова-тэхналагічнай інфраструктуры;

- забеспячэння доступу да матэрыяльна-тэхнічнай і вытворчай базе;

- стварэння адзінай інфармацыйнай прасторы; абмену вопытам.

Аднак акрамя ўнутраных выгод (гэта значыць пераваг, якія атрымліваюць ўдзельнікі кластара) адукацыйны кластар генеруе шэраг знешніх выгод:

- для індывідуальных спажыўцоў – спрыяе больш якаснаму задавальненню патрэбаў у адукацыйнай паслугі, падвышаючы прыкладную накіраванасць і ўзмацняючы навуковую кампаненту адукацыйнага працэсу, што дазваляе больш эфектыўна інтэгравацца ў рынак працы;

- для дзяржавы – фармуе кадравы патэнцыял інавацыйнага развіцця эканомікі краіны; спрыяе скарачэнню беспрацоўя сярод маладых спецыялістаў за кошт павышэння іх запатрабаванасці на рынку працы; ў доўгатэрміновай перспектыве спрыяе павышэнню канкурэнтаздольнасці дзяржавы за кошт развіцця чалавечага капіталу. У рамках адукацыйнага кластара фармуюцца цэнтры інавацыйнага развіцця дзяржавы;

- для рынку – дазваляе ўдасканаліць цэнавыя механізмы прадастаўлення адукацыйных паслуг; дазваляе рэалізаваць больш гнуткія спосабы прадастаўлення адукацыйных паслуг, якія адказваюць патрабаванням прадпрыемстваў (скараціць тэрміны навучання).

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Афанасьева, Т.В. Дескрипторная модель компетенций в оценке качества результата образования // Качество. Инновации. Образование. – 2007. – № 3. – С. 46–54.

2. Чурекова, Т.М. Компетентностный подход в современном образовании как необходимость // Вестник КемГУ. – 2009. – № 4. – С. 59–63.